

ERMEDAS

Nom de diversos poblets o llogarets, i llocs menors del Principat.

(1) Poblet de cases escampades, a Palafrugell, ja a ⁵ la r. del te. de Mont-ras.

PRON. MOD.s *almadàs* a Palafrugell, c. 1920, Casac.; id. a Mont-ras, 1958; i a Calella de Palafrugell, 1961; el nom oficial fou *Armadàs* (GGC etc.); però vulgarment tothom ho pronuncia amb *-l-*; fora d'al-¹⁰ gues que hi introdueixen, per ultracorrecció, l'article *es* de la zona de Palamós-Palafrugell; J. Ventura Sureda, que era fill d'una filla d'allí, escriví *Es Madàs* (*La Nostra Revista*, Mèxic, 1949, p. 280); però em deia que el que ell recordava millor és *almadàs*. Tenia ¹⁵ 77 habitants amb 24 cases disseminades (GGC, 627); no hi ha hagut mai església, només una capella, dedicada a St. Ramon (Monsalv. xvii, 11).

(2) *Ermedàs*, poblet de l'Alt Empordà, agre. a Garrigàs, entre aquest poble i Pontós. Alsius, Monsalv. ²⁰ i Botet (GGC, 487-48) vacil·laven entre la grafia *Armadàs* i la bona *Ermedàs* però inclinant-se ja per aquesta. La millor, l'única històrica i etimològica, és *Ermedàs*, adoptada en el *Nomencl. C. E. C.*, 2a. ed.

PRON. MOD.: *armadàs* 1920, a Bascara. Però aquí ²⁵ també predomina avui vulgarment la forma trivialitzada *almadàs*: oït el 1964 a Sords i a Palol de Revardit (no recordo com ho vaig oïr el 1958 en les enq. d'Ordis i Borrassà).

MENCIONS ANT. 1123: «eccl. Stae. Mariae de ³⁰ *Heremitanis*», butlla a favor del priorat de Lledó (*Esp. Sagr.* XLIV, 308; Monsalv. xvi, 133; Alsius, p. 101); 1274: cita del veguer de Girona perquè hom indemnitzà a Lledó dels danys fets als seus homes d'*Ermedannis* (Monsalv. xv, 384); 1316: *Ermedanis* (*Esp.* ³⁵ *Sagr.* XLIV, 308; Alsius); 1362: *Ermedanis* (Alsius, *Llibre Verd*); 1691: *Armedàs*, Sinodals (Monsalv. xvi, 133).

Hi hagué altres HOMÒNIMS menors, en part rurals o oblidats, o amb evolució un poc diferent.

(3) Coll *dalmadàs*, damunt i al NO. de Cantallops, depressió de la serra que parteix aigües entre l'alta vall d'Espolla i Baucitges, i les de Requesens, que baixen cap a Cantallops. Anant-hi des de Requesens, vaig trobar-me allí amb l'home de Cantallops, que ho pron-⁴⁵unciava així, em guià per aquest terme i me'n donà la informació toponímica (1958, XLII, 50-55).

(4) Un que després s'ha oblidat, un veïnat de La Selva, que formava part del te. parroquial de Brunyola, junt amb un mas [Estrada]: «vicinatus de *Ermedanis* y mansus *Strata Veteris*» en la trad. del *Llibre Verd* (p. 220) de la diòcesi de Girona (Alsius, p. 110).

(5) *Ermedans*, pron. *armadans*, mas, antic, a Osona, te. Collsuspina, a mig camí entre Les Comes i St. Cugat de Gavadons (oct. 1929).⁵⁵

Com a cognom, es traslladà a Mallorca en aquesta forma etimològica, en *-ans-*, ja a l'E. Mj. *Armadans*, nom d'un prohomi ciutadà en la lluita civil de 1511 (Quadrado, *Forenses y Ciud.*, 347-8), Tomàs *Armadans*, doctor en Lleis, a Palma, a. 1486 (BSAL VII, ⁶⁰

145a). D'aquí alguns NLL mall. secundaris, especialment *Son Armadans*, port i barriada uns 3 k. a l'O. del centre de Palma de M., que ja figura com *Son Armadans*, en el m. Despuig, S. XVIII. També cogn. a Eivissa (BDLC XII, 56).¹

ETIM. La vaig explicar en el *DECat*, dins la part de l'art. *erm*, dedicada a *ermita* i els seus derivats i afins, provinent per via sàvia del ll. *eremita* 'ermità'; en cat. antic trobem *ermità* aplicat tant al devot que viu en el desert com al seu estatge; però en el sentit personal prengué la declinació EREMITA, -ANIS (d'on el cat. mod. *ermità*; III, 422b1-37). En toponímia el mot fou assimilat a la terminació -ITANUS/-ETANUS, dels adjectius locals (*Ausetanos*, *Lacetanos*, *Ilergitanos*, *Ilerditanos*) i a la *ĭ* del sufix -ĪTARE: d'on resultà l'evolució *Ermedans*, segons fonètica normal romànica. A tots aquests llocs hi havia hagut una antiga capella, o ermita (en part després església).

Es tracta, doncs, en conclusió del descendent d'un *praedium* EREMITANIS, en genitiu, aplicat a aqueixos llocs (més aviat que d'un plural EREMITANES 'ermittans', que també podria ser, però és innecessari). La *-n-* es conserva encara en el (5), i en les mencions antigues del (2) i del (4), però en la forma moderna dels 3 primers, apareix reduïda a *-às*, d'acord amb l'antiga fonètica dialectal de la part Nord de la diòcesi gironesa, fonètica comuna amb la del rossellonès; en virtut de la qual GARIKANIS es reduí a *Garrigàs* (cap del mun. del (2), *Camons* > *Camós*, ROGATIONES > *Ravós* (i amb ultracorreccions com *Falgós* > *Falgons*, te. Mieres). En les mencions *Ermedanis* de 1274 i del *Llibre Verd* hi hagué un brot esporàdic de propagació de la nasal.

Hi hagué també alguna continuació d'EREMITANEM sign. 'ermita', amb una evolució fonètica semblant, sense la *-s*: Castanyeda de l'*Ermedà*, paratge al SO. del poble de Reiners (Vallespir) (XXIV, 114). El cognom *Armadà* el trobo a Bna. a. 1820 (BABL XVI, 287) i en algun poble empordanès (Lledó, BDLC XII, 237).

⁴⁰ Remeto a un article *Matania*, on examino la possibilitat que el nom d'aquest paratge del Penedès (te. de Pontons) vingui de *Plana* *Ermitania.

El tractament d'EREMITA per via popular no ha estat exclusiu de Cat.: almenys hi ha el poble d'*Ermeda* a Portugal (Lautensach, VKR VI, 143). L'*Onom. Med. Portuguès* de Cortesão documenta els NPP *Armetário* a. 990 i *Ermèdes*; S. xv (pp. 31, 116).

¹ *AlcM* ignorant l'existència del nom a Terra Ferma amb les dades antigues, havia proposat fer venir el mall. *Armadans* d'un NP germ. *Hardman*, idea impossible ja en fonètica, que ja vaig rebutjar en el *DECat* I, 392a39-46.

Ermeniscle, V. *Vilamaniscle*

ERO (escrit també *Hero*)

Nom d'una antiga població dins el terme de Muro, prop de la qual fou fundada ja des de 1230 la vila